

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра психології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

АРМСЄВА ЄЛИЗАВЕТА ПАВЛІВНА

УДК 159.9

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ
ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЦЦОЇ ОСВІТИ
053 Психологія

Подається на здобуття освітнього ступеня магістра кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи Безручук С.Л.
Кандидат економічних наук, доцент
ст. викладач

Житомир – 2025

Висновок кафедри

за результатами попереднього захисту:

Протокол засідання кафедри

№ _____ від «__» _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(науковий ступінь, вчене звання)

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ захистив (ла)

(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище ,ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Армеєва Є. П. Психологічні особливості мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти. – Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 053 – психологія. – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

Представлено результати теоретико-емпіричного дослідження, присвяченого обґрунтуванню психолого-педагогічних рекомендацій для підвищення навчальної мотивації здобувачів фахової передвищої освіти. Актуальність роботи визначається необхідністю пошуку ефективних шляхів підтримки освітнього процесу, особливо в умовах хронічного стресу та зниження мотивації, спричиненого воєнною ситуацією.

У роботі проведено аналіз еволюції терміна «мотивація», підкреслено його багатовимірний зміст. Особливу увагу приділено впливу зовнішніх (професійна спрямованість, соціальний престиж) та внутрішніх (пізнавальний інтерес, самоактуалізація) чинників на формування мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти.

Для діагностики обрано комплекс методик: Методика Т. Ільїної для виявлення провідних мотивів (знання, професія, диплом), Методика Т. Елерса для оцінки мотивації досягнення успіху, Опитувальник САН для оцінки психоемоційного стану та Шкала М. Розенберга для вимірювання самоповаги. Встановлено, що існує пряма залежність між навчальною мотивацією та психоемоційним станом, що підкреслює важливість цілеспрямованої корекції.

Визначено складові мотивації, які сприяють формуванню внутрішньої навчально-професійної мотивації студентів коледжу. Надані психолого-педагогічні рекомендації для покращення навчального процесу. Практична цінність роботи полягає у розробці та обґрунтуванні психолого-педагогічних рекомендацій, спрямованих на максимальний розвиток когнітивної мотивації, самовизначення та усвідомлення професійної перспективи.

Ключові слова: мотивація, мотиваційна сфера, здобувачі фахової передвищої освіти, студенти.

ABSTRACT

Armieieva Ye. Psychological features of the motivational sphere of pre-higher professional education seekers. – Qualification work for obtaining the educational degree of Master in specialty 053 – Psychology. – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The results of a theoretical and empirical study devoted to substantiating psycho-pedagogical recommendations for increasing the educational motivation of pre-higher professional education seekers in the context of modern challenges are presented. The relevance of the work is determined by the necessity of finding effective ways to support the educational process, especially under conditions of chronic stress and motivation decline caused by the military situation.

The paper analyzes the evolution of the term "motivation" and emphasizes its multi-dimensional content, which various scholars interpreted differently, ranging from instinctual drives to self-determined striving for success. Particular attention is paid to the influence of external (professional orientation, social prestige) and internal (cognitive interest, self-actualization) factors on the formation of the motivational sphere of pre-higher professional education seekers.

A set of methods was chosen for diagnosis: the T. Ilyina Methodology to identify dominant motives (knowledge, profession, diploma), the T. Ehlers Methodology for assessing motivation for achievement, the SAN Questionnaire (Well-being, Activity, Mood) for assessing psycho-emotional state, and the M. Rosenberg Scale for measuring self-esteem. It is established that a direct correlation exists between educational motivation and the psycho-emotional state, which highlights the importance of targeted correction.

The components of motivation that contribute to the formation of internal educational and professional motivation in college students are determined. Psycho-pedagogical recommendations for improving the educational process are provided.

The practical value of the work lies in the development and substantiation of psycho-pedagogical recommendations aimed at the maximum development of cognitive motivation, self-determination, and awareness of professional prospects.

Keywords: motivation, motivational sphere, pre-higher professional education seekers, students.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	11
1.1. Поняття та структура мотиваційної сфери особистості	11
1.2. Особливості мотивації здобувачів фахової передвищої освіти	16
1.3. Умови та засоби підвищення навчальної мотивації здобувачів фахової передвищої освіти	21
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	25
2.1. Методики дослідження психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти	25
2.2. Організація та вибірка дослідження щодо психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти	28
Висновки до розділу 2	32
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ТА ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	34
3.1. Аналіз та узагальнення емпіричних даних	34
3.2. Психолого-педагогічні рекомендації для покращення навчальної мотивації здобувачів фахової передвищої освіти	47
Висновки до розділу 3	51
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Мотивація є одним із фундаментальних психологічних чинників, що визначають успішність будь-якої діяльності, особливо в освітній сфері. Саме внутрішні установки, цілі та стимули формують енергетичну базу для подолання академічних викликів і забезпечують якісне засвоєння знань. Психологічні чинники, що формують мотиваційні механізми, набувають особливої ваги під час навчання в коледжі, оскільки саме в цей період закладаються інтелектуальні та особистісні якості, важливі для досягнення високих навчальних результатів і подальшої професійної підготовки. Мотиваційні характеристики студентів коледжу впливають не лише на рівень їхніх знань, але й на професійні прагнення, інтерес до саморозвитку та вдосконалення, що має прямий зв'язок із їхньою майбутньою професійною діяльністю.

Актуальність даної теми пояснюється значним впливом мотивації на навчальний процес та професійне самовизначення здобувачів фахової передвищої освіти. Вивчення мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти має значну практичну цінність для вдосконалення освітнього процесу. Ґрунтовний аналіз психологічних аспектів мотивації студентів коледжу дає змогу визначити чинники, що сприяють ефективному засвоєнню знань або, навпаки, ускладнюють його, а також окреслити особливості, які дозволяють адаптувати навчальний процес до потреб і зацікавлень здобувачів. Завдяки цьому створюються умови для оптимізації навчальних програм і методик, підвищення результативності навчання та формування індивідуальних підходів до підтримки стійкої мотивації студентів на різних етапах їхньої освітньої діяльності.

Мета дослідження: теоретичне та емпіричне обґрунтування особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти.

Виділимо наступні завдання дослідження, згідно зазначеної мети.

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел з теми психологічних особливостей мотиваційної сфери.

2. Визначити основні відмінності мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти.

3. Здійснити емпіричне дослідження психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти.

4. Розробити психолого-педагогічні рекомендації для покращення навчальної мотивації здобувачів фахової передвищої освіти.

Об'єкт дослідження – мотиваційні процеси у студентів коледжу.

Предмет дослідження – психологічні особливості мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти.

Гіпотеза дослідження. Психологічні особливості мотиваційної сфери студентів фахової передвищої освіти формуються під впливом соціально-психологічних чинників. Перша гіпотеза дослідження, що існує пряма залежність між рівнем навчальної мотивації студентів та їхнім актуальним психоемоційним станом, який визначається показниками самопочуття, активності, настрою та загальної самооцінки. Друга гіпотеза, що мотивація до досягнень у студентів фахової передвищої освіти пов'язана з традиційними академічними цілями.

Теоретико-методологічною основою дослідження є комплекс ключових теоретичних підходів і методологічних концепцій, пов'язаних із мотивацією та психологією індивідуальності.

В роботі використано наступні основні напрями.

1. Ієрархія потреб Маслоу. Вона дозволяє аналізувати різні рівні потреб, а саме від базових фізіологічних до потреб самореалізації. Мотивація здобувачів передвищої освіти може формуватися як під впливом задоволення основних потреб, так і прагнення до самореалізації та професійного розвитку.

2. Двофакторна теорія Герцберга допомагає визначити не лише фактори, що мотивують студентів, а також ті що можуть спричинити незадоволення або демотивацію, наприклад академічні труднощі чи відсутність підтримки.

3. Теорія самоактуалізації розкриває психологічні характеристики студентів через призму прагнення до саморозвитку та реалізації свого потенціалу, що є особливо важливим на етапі професійного становлення.

4. Теорія внутрішньої та зовнішньої мотивації дає змогу оцінити взаємодію внутрішніх, а саме інтерес до навчання, професійні прагнення і зовнішніх чинників – оцінки, диплом, кар'єрні перспективи.

Одним із методологічних підходів можна виділити когнітивно-біхевіоральний підхід, в якому аналізують переконання, сприйняття себе та поведінку. Відмітимо соціальне значення між студентами та викладачами при підтримці чи конкуренції на заняттях. При розвитку інтелектуального потенціалу теорія конструктивізму пояснює зміну ставлення до мотивації навчання.

Перелічені вище теоретичні та методологічні підходи дають змогу всебічно проаналізувати мотиваційну сферу здобувачів передвищої освіти з огляду на формування їхніх професійних та особистісних характеристик. Крім того, вони відкривають можливість використовувати широкий спектр дослідницьких методів для виявлення специфічних психологічних чинників, що впливають на мотивацію студентів.

Методи дослідження. Використовувалися теоретичні методи, а саме аналіз та узагальнення наукових літературних джерел, а також комплекс емпіричних методів дослідження: опитувальник мотивів навчання Т. Ільїної, методика Т. Елерса «Опитувальник, призначений для діагностики рівня мотивації особистості до досягнення успіху»; опитувальник САН (Самопочуття, Активність, Настрій); шкала М. Розенберга (Rosenberg Self-Esteem Scale, RSES).

Емпірична база дослідження. Дослідження проводилося впродовж травня 2025 року по червень 2025 року на базі Житомирського кооперативного фахового коледжу бізнесу і права. До вибірки ввійшли здобувачі фахової передвищої освіти віком від 16 до 19 років, а саме 40 дівчат та 8 хлопців, разом

48 студентів різних спеціальностей. Всі здобувачі приймали участь в дослідженні на умовах добровільності, анонімності та інформованої згоди.

Наукова новизна одержаних результатів. Розроблено психолого-педагогічні рекомендації для покращення мотивації студентів коледжу в навчальному процесі, новизна яких полягає в інтегративному підході, що поєднує методи стимулювання пізнавальної активності та формування професійних цінностей, та забезпечує системне підвищення їхньої академічної успішності.

Практична значущість одержаних результатів. Розроблений комплекс психолого-педагогічних рекомендацій може бути безпосередньо впроваджений у навчально-виховний процес закладів фахової передвищої освіти (коледжів) для цілеспрямованого підвищення рівня внутрішньої та зовнішньої мотивації студентів.

Особистий внесок здобувача. В опублікованих працях автором досліджено психологічні особливості мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти.

Апробація та впровадження результатів. Теоретичні та емпіричні результати дослідження обговорювались на 3-х науково-практичних конференціях: IV Міжнародній науково-практичній конференції «Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації» (7 листопада 2025 року, м. Тернопіль); Регіональній науково-практичній інтернет-конференції «Розвиток психологічної компетентності педагогічного працівника в умовах сучасних викликів», організованою КЗ «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (28 листопада 2025 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Травмоване дитинство: психологічні проблеми особистісного та соціального становлення дітей та молоді в умовах війни та поствоєнного періоду» (27-28 листопада 2025 р., м. Рівне).

Публікації. Теоретичні та емпіричні результати дослідження висвітлено в трьох тезах конференцій (1 теза опублікована, 2 подані до друку і отримано сертифікати про участь):

1. Безручук С., Армєєва Є. Теоретичні засади психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти. *«Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації»*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (7 листопада 2025 року, м. Тернопіль).

2. Армєєва Є. Формування психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти. Регіональна науково-практична інтернет-конференція *«Розвиток психологічної компетенстності педагогічного працівника в умовах сучасних викликів»* (28 листопада 2025 р.). Виданий сертифікат про участь в конференції.

3. Безручук С., Армєєва Є. Емпіричне дослідження психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти *Травмоване дитинство: психологічні проблеми особистісного та соціального становлення дітей та молоді в умовах війни та поствоєнного періоду: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції* (27-28 листопада 2025 року, м. Рівне). Упоряд. Р.В. Павелків, Н.В. Корчакова. Рівне: РДГУ, 2025. 178 с. С. 12-14.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 72 найменування (з них 4 – іноземною мовою) та додатків. Загальний обсяг складає 64 сторінок, основний зміст роботи викладено на 55 сторінках. Робота містить 6 таблиць та 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Поняття та структура мотиваційної сфери особистості

Мотивація є важливою складовою психічної діяльності особистості, оскільки визначає її поведінку, наміри, прагнення та вибір життєвих рішень. Мотиваційна сфера охоплює комплекс процесів, які спонукають індивіда до дії та пояснюють, чому в певних ситуаціях він обирає саме ту чи іншу поведінку. Її дослідження має суттєве значення для психології, адже дає змогу глибше зрозуміти механізми поведінки, особистісного розвитку та взаємодії людини з навколишнім середовищем.

Дослідження мотивації є багатогранною сферою, вивченням якої займались численні видатні науковці, які заклали основи сучасних психологічних теорій. Серед них варто виділити Зігмунда Фрейда, який зосередив увагу на ролі несвідомих потягів (інстинктів) як рушійній силі поведінки; Абрагама Маслоу, відомого своєю ієрархічною теорією потреб (піраміда Маслоу), що пояснює послідовність мотиваційних пріоритетів; та Девіда Макклелланда, який досліджував мотивацію досягнення, влади та афіліації (приналежності).

Курт Левін своєю Теорією поля пояснив мотивацію як результат напруги та цілей у психологічному середовищі індивіда. Джон Аткинсон детально розробив Модель мотивації досягнення, вперше включивши в аналіз не лише прагнення до успіху, а й мотив уникнення невдачі. М.М. Слюсаревський, аналізуючи внесок Дж. Аткинсона у теорію мотивації, підкреслює, що окрім традиційного мотиву успіху, Аткинсон виокремлює мотив уникнення невдачі. Ключовим елементом системи мотивації, за Аткинсоном, є самопідкріплення,

яке реалізується через переживання гордості як емоційної реакції на власну продемонстровану працелюбність [53, с. 510].

А Едвард Дісі та Річард Раян в рамках Теорії самодетермінації провели фундаментальні дослідження відмінностей між внутрішньою та зовнішньою мотивацією, акцентуючи на ролі автономності та компетентності у формуванні стійкого інтересу.

Карл Роджерс, як представник гуманістичної психології, визначив мотивацію до самоактуалізації як вроджену рушійну силу, що спонукає індивіда до реалізації власного потенціалу. Едвард Дісі та Річард Раян у своїй Теорії самодетермінації виявили, що стійка мотивація залежить від задоволення трьох базових потреб: автономності, компетентності та приналежності. Вони чітко розмежували внутрішню мотивацію (задоволення від процесу) від зовнішньої, довівши її вищу ефективність. Натомість, Міхай Чіксентмігаї розробив концепцію Потoku (Flow), описуючи його як стан оптимальної мотивації та повного занурення в діяльність. Цей стан досягається при ідеальному балансі між складністю завдання та наявними навичками індивіда.

Під мотивацією зазвичай розуміють сукупність психічних процесів, що зумовлюють виникнення та спрямованість діяльності, впливають на емоційний стан людини та формують її прагнення. Вона сприяє досягненню поставлених цілей і є важливим чинником особистісного розвитку. Н.В. Нежданова зазначає, що «термін «мотивація» походить від латинського слова «*movere*», який означає спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, керуючий поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби» [48, с.72].

У термін «мотивація» різні вчені закладали різний зміст, що відображає еволюцію психологічної думки. Якщо представники класичного психоаналізу (як-от Зигмунд Фрейд) визначали мотивацію як психічну енергію, що виникає з несвідомих біологічних потягів (інстинктів, спрямованих на зниження

напруги), то гуманістичні психологи (наприклад, Абрагам Маслоу та Карл Роджерс) змістили фокус. Для них мотивація – це вроджена тенденція до самоактуалізації та реалізації власного потенціалу.

На противагу цим підходам, когнітивні та соціальні психологи (зокрема, Девід Макклелланд) зосередилися на набутих мотивах (досягнення, влада, приналежність), які формуються під впливом соціального середовища. Сучасні концепції, зокрема Теорія самодетермінації (Дісі та Раян), визначають мотивацію через її якість (внутрішня vs. зовнішня) та залежність від задоволення базових психологічних потреб (автономність, компетентність), а Міхай Чіксентмігаї пов'язав її з оптимальним станом Потoku.

Таким чином, поняття мотивації пройшло шлях від біологічного імпульсу до свідомого, самодетермінованого прагнення до розвитку та внутрішнього задоволення. Мотивація є ключовим компонентом психічної діяльності людини, оскільки саме вона визначає її поведінку, наміри, прагнення та прийняті рішення.

Мотиваційна сфера включає всі потреби, мотиви та цілі особистості, які визначають вибір способів досягнення бажаних результатів. У її структурі відображаються інтереси, ціннісні орієнтації, переконання та життєві установки, що формують поведінку людини та її взаємодію з навколишнім середовищем. Мотиваційна сфера включає сукупність процесів, що спонукають індивіда до дії та пояснюють, чому в різних ситуаціях він обирає певну поведінку. Усвідомлення особливостей цієї сфери має значну цінність для психології, адже допомагає глибше зрозуміти механізми поведінки, особистісного розвитку та взаємодії людини з навколишнім середовищем.

Структура мотиваційної сфери складається з декількох аспектів: мотиви, потреби, цілі, інтереси, цінності та переконання, емоції.

Мотиви – це внутрішні спонукання, які запускають та підтримують діяльність людини [38, с. 16]. Вони можуть бути як усвідомленими, так і неусвідомленими, але завжди визначають напрямок дій. Прикладом можуть слугувати прагнення до успіху або бажання уникнути невдач.

Потреби – це основні внутрішні стани, що спонукають людину до активності. Потреби можуть мати фізіологічний характер, або соціальний – важлива необхідність у спілкуванні, самовираженні.

Цілі – це усвідомлені наміри досягти певного результату. Вони формуються на основі потреб і мотивів та визначають загальний вектор діяльності. Цілі можуть мати коротко- або довгостроковий характер.

Інтереси – це сфери діяльності, які викликають у людини стійку зацікавленість. Вони формуються в процесі взаємодії з довкіллям і відіграють значну роль у формуванні мотивації.

Цінності та переконання – це внутрішні орієнтири, що визначають значущість певних цілей для особистості. Саме вони надають діяльності сенс, формують пріоритети та впливають на вибір напрямів активності. Цінності, на думку Г. Діда, є основним вектором, що мотивує професійну та соціальну діяльність, оскільки саме вони надають активності змісту і спрямовують її до реалізації запланованих особистих та фахових завдань [20, с. 15].

Емоції – емоційний компонент мотивації, який може як підсилювати, так і послаблювати прагнення досягти цілей. Позитивні емоції здатні посилювати мотивацію, тоді як негативні можуть знижувати зацікавленість у діяльності.

Згідно з Ю. Гекхаузен, процеси формування наміру відіграють ключову роль у детермінації поведінки, оскільки саме вони визначають, яка з актуальних мотиваційних тенденцій – інтенсивність яких зростає або спадає залежно від специфічної ситуації та стану потреби – отримає доступ до реалізації в дії [3, с. 6]. Процеси формування наміру (processes of intention formation) стосуютьсявольової фази (після прийняття рішення) у моделі Рубікона, де суб'єкт планує, як і коли досягти мети. Мотиваційні тенденції (motivational tendencies) визначають сукупність мотивів та прагнень, які постійно присутні в психіці індивіда. Стан потреби (need state) є фізіологічним або психологічним дефіцит, що є рушійною силою для мотивації. Таким чином вчений підкреслює перехід від мотиваційної фази (що робити?) до вольової

(конативної) фази (як це зробити?), де намір виступає фільтром для конкуруючих мотивів.

Мотивацію вчені розподіляють на дві складові [36, с. 15]:

а) внутрішня мотивація – це вид мотивації, що базується на внутрішньому задоволенні від самої діяльності. У цьому разі людина виконує певні дії не через зовнішні стимули чи заохочення, а завдяки власному прагненню досягти результату, реалізувати свій потенціал, навчатися чи займатися саморозвитком;

б) зовнішня мотивація – це тип мотивації, що формується під впливом зовнішніх чинників, таких як винагороди, покарання, оцінювання з боку інших чи прагнення підвищити свій соціальний статус. У цьому випадку людина досягає певних цілей задля отримання зовнішніх вигод – грошей, престижу, схвалення або визнання.

Мотиваційна сфера відіграє провідну роль у формуванні та розвитку особистості. Вона визначає, на які завдання спрямована діяльність людини, як вона долає труднощі та які ціннісні орієнтири обирає. Мотивація суттєво впливає на досягнення успіху в різних сферах життя, а саме, в професійній діяльності, навчанні, міжособистісних стосунках і соціальній взаємодії.

Розвиток мотиваційної сфери відбувається завдяки процесам самопізнання, рефлексії та пошуку внутрішніх джерел задоволення. Особистість може цілеспрямовано працювати над зміною власних мотиваційних установок, переосмислюючи свої життєві орієнтири та ставлення до навколишнього світу. Підвищення рівня усвідомленості в цій сфері сприяє внутрішній гармонії та підсилює здатність ефективно долати труднощі.

Мотиваційна сфера є важливим чинником не лише поведінкової активності людини, але й її психічного та емоційного благополуччя. Розуміння структури й різновидів мотивації дає змогу пояснити, чому людина обирає певні життєві стратегії, а також допомагає розвивати її особистісний

потенціал. Мотивація не лише спонукає до дії, а й надає діяльності сенс, допомагаючи людині реалізувати власні можливості в сучасних умовах.

1.2. Особливості мотивації здобувачів фахової передвищої освіти

Проблема навчальної мотивації студентської молоді традиційно перебуває у фокусі уваги психолого-педагогічних наук. Проте в сучасних умовах військової агресії в Україні ця тема набула особливої гостроти та стратегічної ваги, оскільки фактори хронічного стресу, невизначеності та змінених умов навчання (дистанційний формат, повітряні тривоги) суттєво трансформують та ускладнюють мотиваційні механізми здобувачів освіти. З огляду на це, численні вітчизняні вчені присвятили свої праці вивченню викликів та ризиків, що впливають на якість освітнього процесу в закладах фахової передвищої та вищої освіти.

Дослідження мотивації студентів зосереджується на когнітивно-соціальних механізмах, які безпосередньо впливають на їхню навчальну поведінку. Хоча багато класичних теоретиків мотивації (Дісі, Раян, Макклелланд) мають пряме відношення до освітнього процесу, у контексті саме студентського навчання та академічних досягнень варто виокремити таких вчених як Керол Двек і Баррі Зіммерман.

Керол Двек розробила Теорію установки мислення (Mindset), довівши, що студенти з установкою на ріст (вірою у розвиток здібностей) виявляють значно вищу наполегливість та мотивацію, ніж ті, хто має фіксовану установку. Бернارد Вайнер у своїй Атрибутивній теорії пояснив, що навчальна мотивація формується на основі того, як студенти пояснюють причини своїх академічних успіхів чи невдач; стійка мотивація виникає, коли успіх приписується внутрішнім і контрольованим зусиллям. Нарешті, Баррі Зіммерман у Теорії саморегульованого навчання підкреслив, що мотивація є лише частиною більшого циклу, де найуспішніші студенти вміють свідомо

регулювати свої цілі, стратегії та рефлексію, забезпечуючи тим самим її довготривалу стійкість.

Комплексне дослідження впливу кризових чинників на мотиваційну сферу студентів було здійснено такими українськими науковцями, як А.Б. Барканов, А.О. Квятковська, К.А. Андросович, О.В. Ковальова, Г.С. Шапорда та ін.

А.О. Квятковська, К.А. Андросович, О.В. Ковальова проаналізували деструктивні та адаптаційні процеси, що відбуваються у структурі навчальної мотивації, і окреслили першочергові завдання для її підтримання та посилення в умовах воєнного стану і дистанційного навчання [35]. Відповідно до проведеного емпіричного дослідження, авторами зроблено висновок, що зниження навчальної мотивації студентів коледжів та університетів в умовах воєнного стану спричинене як внутрішніми психологічними чинниками (емоційна напруга та небажання навчатись), так і зовнішніми (нестача матеріально-технічної бази, відсутність доступу до Інтернету, а також фінансовий стимул, що залишається потужним мотиватором, попри кризову ситуацію) [35, с. 181].

А.Б. Барканов дослідив та обґрунтував визначальну роль мотивації у навчально-пізнавальній діяльності студентів агротехнологічних коледжів, зокрема під час вивчення фізики, шляхом залучення професійно-спрямованого матеріалу та охарактеризував при цьому ключові типи мотивації у навчальному процесі [8, с. 171]. Вчений визначив наступні ключові категорії мотиваційної сфери студентів коледжів: суспільні мотиви (усвідомлення суспільно-значущої діяльності), мотиви досягнення (прагнення до самоствердження, інтерес до майбутньої професії), мотиви матеріальної винагороди (потреба у фінансовому забезпеченні).

А.Б. Барканов застосував класифікацію внутрішніх і зовнішніх мотивів і визначив, які з них відносяться до мотивації в початковій діяльності студентів коледжів. На його думку, мотиви, що пов'язані з навчальною діяльністю, класифікуються на внутрішні, які стосуються самоцінності процесу учіння,

прагнення до нових знань та отримання задоволення від самої діяльності, та зовнішні, які не стосуються змісту чи процесу навчання, а визначаються соціальними, прагматичними чи емоційними стимулами, такими як обов'язок, кар'єрні прагнення чи бажання уникнути негативних оцінок. Таким чином, внутрішня мотивація, на відміну від зовнішньої, присутня безпосередньо в навчальній діяльності, тоді як зовнішня формується чинниками, що лежать поза її межами, але теж стимулюють студента до активності [8, с. 170].

Діда Г. дослідила процес формування мотиваційно-ціннісного компоненту професійного саморозвитку особистості студента [20, с. 14]. Вона визначила шляхи формування позитивної мотивації студентів коледжів.

Комісарик С.М. визначила ключові фактори навчальної мотивації, що охоплюють усю освітню вертикаль: від рівня освітньої системи і політики навчального закладу до якості організації процесу, а також від індивідуальних характеристик студента, викладача та змістової специфіки дисциплін [31, с. 279].

Г.С. Шапорда провела дослідження, присвячене психологічному впливу мотиваційних чинників на адаптацію студентів коледжів до навчального процесу, виявивши ключові закономірності цієї взаємодії [68, с. 325].

Н. Маланюк досліджувала, як психолого-педагогічні чинники, особливо мотивація, можуть бути оптимізовані для забезпечення якісної та цілеспрямованої підготовки кадрів для залізничного транспорту [44]. Вона розробила класифікацію мотивів здобувачів фахової передвищої освіти, яка включає:

- безпосередньо-спонукальні мотиви (базуються на емоціях: позитивних чи негативних);
- перспективно-спонукальні мотиви (орієнтовані на майбутнє: престиж спеціальності, кар'єрні цілі);
- інтелектуально-спонукальні мотиви (пов'язані з внутрішнім процесом: задоволення від пізнання, прагнення до саморозвитку) [44].

Мотивація є одним із основних чинників, що визначають успішність студентів у навчанні. Вона впливає на рівень академічних досягнень, задоволеність навчальним процесом та загальне відчуття власних успіхів.

Визначаючи необхідність підвищення мотивації здобувачів фахової передвищої освіти, Г. Діда відокремлює, що особливість полягає в організації навчального процесу для таких здобувачів [20, с. 14]. Оскільки компетентнісний підхід передбачає, що студенти мають самостійно організувати та здійснювати активне оволодіння теоретичним і прикладним матеріалом, висока мотивація для цієї категорії стає не просто бажаною, а критично важливою умовою для досягнення навчальних цілей.

Для здобувачів фахової передвищої освіти мотивація набуває особливого значення ще й тому, що в цей період студенти старших курсів вже мають певний досвід навчання та часто чітко усвідомлюють свої професійні цілі. Мотиваційні особливості цієї категорії студентів відрізняються від інших рівнів освіти тим, що вони пов'язані не лише з навчальною діяльністю, а й із професійними, кар'єрними та особистісними прагненнями.

Фахова передвища освіта орієнтована на практичну підготовку фахівців у певній професійній сфері, наприклад в технічній, економічній, соціальній тощо. Н.М. Ільчишина констатує, що сучасна структура навчальної мотивації студентів характеризується двома суперечливими тенденціями. З одного боку, зростає кількість здобувачів освіти, які керуються прагматичними мотивами, такими як соціальний престиж майбутньої професії та авторитет самого навчального закладу. З іншого боку, спостерігається збільшення чисельності студентів, чия мотивація зумовлена внутрішнім інтересом до окремих навчальних предметів та бажанням підвищити власний інтелектуальний рівень, попри відсутність прямого наміру працювати за отриманою спеціальністю [28, с. 17].

Вважаємо, що мотиваційні особливості студентів коледжів визначаються, крім притаманних всім студентам різних рівнів навчання, практичною спрямованістю, кар'єрною мотивацією, часовими обмеженнями.

Практична (професійна) спрямованість. Рівень працевлаштування випускників коледжів (закладів фахової передвищої освіти) удвічі перевищує аналогічні показники серед випускників університетів, що свідчить про високу практичну орієнтованість підготовки фахівців на цьому освітньому рівні [55, с. 4]. А.Б. Барканов підкреслює, що саме професійна спрямованість має пріоритетне значення серед зовнішніх мотиваційних факторів, оскільки забезпечує значущість навчального матеріалу для майбутньої фахової діяльності студентів агротехнологічних коледжів [8, с. 14]. Студенти більше мотивовані конкретними практичними навичками, які можна одразу застосувати на роботі, а не лише теоретичними знаннями.

Кар'єрна мотивація. Часто головним стимулом є отримання професійної кваліфікації та підвищення шансів на працевлаштування. Студенти коледжу обирають освітню програму з метою поглиблення професійних знань та вдосконалення практичних навичок. Вони прагнуть отримати високооплачувану та кваліфіковану роботу, розвиватися у своїй галузі та підвищити власну конкурентоспроможність на ринку праці.

Часові обмеження. Багато здобувачів освіти поєднують навчання з роботою або сімейними обов'язками, що впливає на мотиваційні пріоритети – ефективність і швидкість освоєння матеріалу стають важливішими за глибоке теоретичне вивчення.

Як зазначає О.А.Тітова, формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців розглядається як пріоритетне завдання освітньої системи. Ця конкурентоспроможність нерозривно пов'язана із сформованою готовністю індивіда до самостійної професійної самореалізації та безперервного самовдосконалення [63, с. 8].

Тип і рівень мотивації студентів визначають такі чинники, як вік, життєвий досвід, професійна орієнтація та особистісні прагнення. Крім того, підтримка з боку родини та друзів, а також наявність позитивних соціальних зв'язків сприяють навчальній мотивації. При умові якщо студент обирає спеціальність, що відповідає його професійним інтересам і життєвим цілям,

рівень його мотивації до здобуття знань переважно високий. Професійна орієнтація, що ґрунтується на бажанні займатися улюбленою справою, сприяє зміцненню внутрішньої мотивації, а також соціальним аспектам в навчанні.

Отже, мотивація здобувачів фахової передвищої освіти є складним і багатограним явищем, що впливає як на академічні досягнення, так і на кар'єрні перспективи. Вона формується під впливом численних чинників, серед яких можна виділити професійні амбіції, інтелектуальні прагнення та зовнішні й внутрішні стимули. У більшості випадків мотивація вищезгаданих студентів є усвідомленою та спрямованою на досягнення конкретних результатів у навчальній та професійній діяльності.

1.3. Умови та засоби підвищення навчальної мотивації здобувачів фахової передвищої освіти

Питання формування та стимулювання позитивної мотивації є ключовим для забезпечення ефективності навчального процесу, особливо в закладах фахової передвищої освіти, де закладаються основи майбутньої професійної компетентності. Як зазначає Г.С. Шапорда, частина студентів фахової передвищої освіти переживає кризу розчарування, що критично знижує їхню навчальну мотивацію. Фінальним наслідком цього процесу є неефективність праці, яка виводить проблему за межі особистості та набуває соціального значення [68, с. 326].

Як зазначалося, мотиваційна сфера студентів є багатокомпонентною та вразливою до зовнішніх кризових чинників, що вимагає від педагогів цілеспрямованого впливу. Враховуючи, що мотивація не є статичним явищем, а динамічним процесом, необхідний ретельний вибір та обґрунтування психолого-педагогічних умов і засобів, які дозволять не лише підвищити інтенсивність наявних мотивів, але й забезпечити їхню якісну трансформацію

у внутрішньо усвідомлене прагнення до саморозвитку та професійного зростання.

Наявність підтримуючої навчальної атмосфери, стимулювання наукової та дослідницької активності, можливість самостійної роботи та творчого підходу до навчання суттєво підвищують мотивацію студентів. Важливу роль відіграє професійний рівень викладачів, їх здатність надихати студентів та заохочувати їх до дослідницької, креативної та практичної діяльності.

На думку Діда Г., в ієрархії мотивів вибору професії здобувачів фахової передвищої освіти найбільш значущими є: утилітарний мотив (прагнення здобути освіту для допомоги собі та близьким), моральний мотив (бажання приносити користь людям) та соціальний мотив (усвідомлення шляхетності обраної професії) [20, с. 14]. Тому, на її думку, підвищення позитивної мотивації студентів у медичному коледжі можливе через визначення індивідуальної траєкторії розвитку кожного здобувача освіти, а також максимальне врахування його індивідуальних можливостей та пізнавальних здібностей, що створює більш комфортні умови для побудови освітнього процесу [20, с. 14].

На думку А.Б. Барканова, студенти виявляють вищу мотивацію до здобуття конкретних практичних навичок, які можна негайно застосувати у професійній діяльності, ніж до опанування виключно теоретичних знань. Саме тому, А.Б. Барканов пропонує цілеспрямовано включати професійно-спрямованого матеріалу безпосередньо у навчальний процес і визначає його як ключовий ефективний шлях підвищення мотивації студентів закладів передвищої освіти [8, с. 172].

Враховуючи таку ж компоненту, А.О. Квятковська, К.А. Андросович, О.В. Ковальова для ефективної стимуляції навчальної діяльності пропонують максимально активізувати когнітивну мотивацію студентів, що передбачає чітке окреслення професійної перспективи та усвідомлення ними соціальної значущості обраної спеціальності [35, с. 181].

Враховуючи кар'єрну мотивацію, Н.М. Ільчишина вважає, що ефективним засобом мотивації студентів коледжів є організація різноманітних профорієнтаційних заходів. Такі заходи спрямовані як на спонукання до подальшого навчання, так і на популяризацію та підвищення престижу відповідної спеціальності [28, с. 19].

С.М. Комісарик наголошує на великому значенні інтерактивного навчання для освітнього процесу [31, с. 180]. Його автор пропонує розглядати як один із провідних факторів (або як основний механізм) у формуванні стійкого пізнавального інтересу студентської молоді, а отже, і важливим компонентом мотивації.

Отже, одним із ключових завдань освітніх закладів є формування умов, які стимулюватимуть розвиток мотивації студентів коледжу та сприятимуть їхнім високим досягненням у навчанні та професійній діяльності. Відмітимо, що це вимагає впровадження ефективних психолого-педагогічних заходів, спрямованих на розвиток як внутрішньої, так і зовнішньої мотивації, а також підтримку сприятливого психоемоційного стану здобувачів освіти. Комплексний підхід до стимулювання мотиваційної сфери забезпечить не лише підвищення їхньої академічної успішності, але й формування стійкої готовності до самореалізації та конкурентоспроможності у майбутній професії. Таким чином, інвестиції у мотиваційний потенціал студентів є стратегічною необхідністю для якісної підготовки фахівців.

Висновки до розділу 1

Теоретико-методологічний аналіз наукової літератури з психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти, дозволяє зробити наступні висновки.

1. Мотивація студентів коледжу є складним і багатоаспектним процесом, на який впливає широкий спектр внутрішніх і зовнішніх чинників.

Індивідуальний підхід викладача, можливість отримати зворотний зв'язок і професійні поради сприяють глибшому засвоєнню навчального матеріалу та зміцненню мотивації. Водночас сприятлива атмосфера в студентській групі, взаємна підтримка та спільні цілі також виконують важливу роль у підвищенні мотивації.

2. Важливим чинником, що формує мотивацію здобувачів фахової передвищої освіти є їхнє уявлення про майбутні кар'єрні перспективи. Значно студенти переконані якщо отримані в процесі навчання знання та навички допоможуть реалізувати їхні професійні амбіції, то в такому випадку рівень їхньої мотивації суттєво підвищується. Крім того, можливість проходження стажувань і здобуття практичного досвіду у відповідній сфері також виступає вагомим стимулом до навчання.

3. Зовнішнє соціальне та культурне середовище також значною мірою впливає на мотивацію студентів. Здобувачі фахової передвищої освіти, які належать до певних соціальних чи культурних спільнот, можуть отримувати додаткові стимули до досягнення високих результатів, особливо якщо їхнє оточення орієнтоване на успіх і має високі очікування щодо їхніх навчальних досягнень.

4. Особистісні характеристики студентів, обраний професійний розвиток, система оцінювання, підтримка з боку викладачів і одногрупників, фінансові умови, соціальне оточення та можливості для кар'єрного розвитку – всі ці чинники суттєво впливають на рівень мотивації. Тому для її підвищення важливо створювати такі умови, які забезпечуватимуть не лише успішний навчальний процес, а й формування компетентного та вмотивованого фахівця. Такий підхід сприятиме формуванню адаптивності та психологічної стійкості особистості, що є критично важливим для досягнення успіху, особливо в кризових умовах.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Методики дослідження психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти

Дослідження мотиваційної сфери студентів має важливе значення для психології, адже дає змогу глибше зрозуміти чинники мотивації, які визначають їхню поведінку та впливають на успішність. І.М. Галян наголошує, що аналіз мотиваційних змінних діяльності індивіда вимагає не лише їхнього адекватного визначення, але й необхідності виявлення, вимірювання та диференціації їхнього змістового наповнення [17, с. 269].

Згідно з В.І. Винар, самооцінка особистості студентів коледжу формується шляхом зіставлення власних індивідуальних особливостей із певними внутрішніми або зовнішніми стандартами [22, с. 11].

Різними вченими використовувались різні методики для вивчення мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти.

Г.С. Шапорда вивчала взаємозв'язок мотивації та адаптації, застосовуючи дві ключові методики: для оцінки соціально-психологічної адаптованості студентів було обрано опитувальник К. Роджерса та Р. Даймонд, а діагностика рівня навчальної мотивації здійснювалася за методикою А. Реана і В. Якуніна [68, с. 326].

Г. Діда досліджувала мотиваційно-ціннісний компонент професійного саморозвитку студентів за допомогою таких методик, як авторський варіант анкети мотивів вибору професії, модифікована самооцінка Н. Фетискіна, морфологічний тест життєвих цінностей (В. Сопів, Л. Карпушина) та методи вимірювання цінностей Ш. Шварца [20, с. 15].

У межах дослідження, проведеного А.Б. Баркановим, використано авторське анкетування. Опитування студентів перших і четвертих курсів агротехнологічних коледжів дозволило визначити рекомендації щодо коригування роботи викладача фізики з метою підвищення інтересу до предмету та виявити дієві мотиваційні чинники для студентів [8, с. 170].

Аналогічне анкетування використала Н. Маланюк, за допомогою якої визначались причини низької успішності серед студентів-першокурсників у коледжі [44]. На підставі з'ясування причин авторка зробила висновки про мотиви навчання.

В нашому дослідженні передбачається застосування наступних методик, щодо мотивації студентів.

1. Методика Т. Ільїної створена для виявлення провідних мотивів навчальної діяльності студентів.

Методика часто згадується як «Методика вивчення мотивів навчання студентів у вищому навчальному закладі (ВНЗ)» або просто «Опитувальник мотивів навчання Т. Ільїної». Вона дає змогу визначити, що саме стимулює здобувачів освіти до навчання і сфокусована на визначенні трьох основних груп мотивів: здобуття знань (пізнавальний інтерес); оволодіння професією (професійні прагнення); отримання диплома (соціальні чинники).

Опитувальник мотивів навчання Т. Ільїної охоплює три ключові групи мотивів:

а) професійна мотивація – орієнтація студента на майбутню фахову діяльність, що включає прагнення здобути знання, необхідні для кар'єрного зростання та професійного самовтілення;

б) пізнавальна мотивація – внутрішній інтерес до навчання, науки й дослідницької роботи, який виявляється у бажанні отримувати нові знання не лише заради кар'єри, а й для власного розвитку;

в) соціальна мотивація – прагнення відповідати очікуванням батьків, викладачів чи суспільства, а також отримати певний статус або диплом.

2. Методика Т. Елерса призначена для діагностики рівня мотивації

особистості до досягнення успіху [17, с. 272]. Методика опосередковано ґрунтується на теоріях мотивації досягнення, зокрема на ідеях Дж. Аткинсона та Д. Макклелланда, які вивчали, як прагнення до успіху (на відміну від прагнення уникнути невдачі) впливає на поведінку. Опитувальник, призначений для діагностики рівня мотивації особистості до досягнення успіху (Motivation to Achieve Success, MAS). Метою опитувальника є вимірювання, наскільки сильно виражене прагнення індивіда до успіху, до досягнення високих результатів у діяльності та подолання перешкод.

Методика складається із запитань, які оцінюють поведінкові реакції в ситуаціях, що вимагають високої ефективності та ризику. Пропонується 41 питання, на кожне з них необхідно надати відповідь «так» або «ні». Чим вищий отриманий сумарний бал, тим сильніше виражена мотивація до досягнення успіху в людини, що зазвичай корелює з більшою наполегливістю та готовністю брати на себе відповідальність.

Дана методика часто використовується в освітній та професійній психології для прогнозування академічної успішності та ефективності майбутньої професійної діяльності.

3. Опитувальник САН (Самопочуття, Активність, Настрій) призначений для швидкої оцінки психоемоційного стану людини на момент обстеження. Вищезгадана методика є однією з найпоширеніших для експрес-оцінки функціонального психоемоційного стану людини.

Загальний бал, який отримується в результаті обробки відповідей, дозволяє оцінити рівень психологічного благополуччя людини. Високі показники свідчать про позитивний стан, тоді як низькі про наявність певних проблем.

4. Шкала М. Розенберга (Rosenberg Self-Esteem Scale, RSES) застосовується для визначення рівня самоповаги – психологічний інструмент, що допомагає оцінити загальне відчуття власної цінності, впевненість у собі та ставлення до себе. Зазначимо, що це класичний і найпоширеніший психологічний інструмент, призначений для швидкої та надійної оцінки

глобальної самоповаги (self-esteem) людини. Автором методики є соціолог Морріс Розенберг (Morris Rosenberg), розроблена у 1965 році.

Шкала є одномірною (вимірює лише один конструкт – глобальну самоповагу) і вимірює загальне, стійке та усвідомлене ставлення людини до себе як до особистості, тобто загальне відчуття власної цінності.

Шкала Розенберга оцінює не конкретну компетентність (наприклад, у математиці чи спорті), а емоційну складову Я-концепції – наскільки людина в цілому позитивно чи негативно ставиться до себе, чи відчуває вона себе гідною та впевненою.

Опитувальник складається всього з 10 тверджень, які оцінюються за чотирибальною шкалою типу Лікерта (від «цілком згоден» до «цілком незгоден»). Вона містить як позитивно, так і негативно сформульовані твердження, щоб уникнути тенденції до односторонніх відповідей. У контексті мотивації студентів, висока самоповага є фундаментальною передумовою для формування стійкої внутрішньої мотивації та віри у власну здатність досягати академічних успіхів.

Таким чином, розглянувши огляд вищезгаданих методик, можна сформулювати науково обґрунтований підхід, який дозволить не лише комплексно діагностувати рівень сформованості навчальної мотивації студентів коледжу, але й розробити цілеспрямовані рекомендації психолого-педагогічної корекції, що забезпечить підвищення якості професійної підготовки та стійкість їх інтересу до освітнього процесу.

2.2. Організація та вибірка дослідження щодо психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти

Організація психологічного дослідження включає наступні послідовні етапи:

- a) підготовчий етап – розробка дослідницького інструментарію,

отримання дозволу на проведення дослідження та формування вибірки учасників. Для проведення опитування створено Google-форму для дистанційного проведення емпіричного дослідження;

б) основний етап – проведення тестування й збір необхідних даних;

в) етап аналізу результатів – обробка отриманих даних, інтерпретація відповідей та узагальнення сформульованих висновків.

Обробка результатів методики Т. Ільїної складається із:

а) професійної мотивації – сума «Так» за відповідями: 2, 5, 8, 11, 15, 17;

б) пізнавальної мотивації – сума «Так» за відповідями: 1, 4, 7, 10, 13, 16, 18;

в) соціальної мотивації – сума «Так» за відповідями: 3, 6, 9, 12.

При умові якщо вищий показник у певній категорії, то інтенсивніше проявляється відповідний вид мотивації.

Якщо переважає професійна мотивація, студент насамперед спрямований на майбутній кар'єрний розвиток.

Якщо домінує пізнавальна мотивація, провідним чинником є інтерес до отримання нових знань.

Коли найвищі бали припадають на соціальну мотивацію, для студента важливими є статус та відповідність очікуванням оточення.

Тест є зручним, простим та швидким у застосуванні. Отримані результати допомагають виявити основні мотиви вступу до навчання, а також фактори, що впливають на розвиток професійної й академічної мотивації.

Обробка результатів методики індивідуальності мотивації до успіху Т. Елерса. За відповідь «так» 1 бал нараховується для запитань: 2–5, 7–10, 14–17, 21, 22, 25–30, 32, 37, 41.

За відповідь «ні» 1 бал нараховується для запитань: 6, 13, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39.

Відповіді на запитання 1, 11, 12, 19, 23, 33–35, 40 у підрахунок не включаються.

Чим більшою є загальна кількість балів, тим вищим є рівень мотивації

до досягнення успіху.

Рівні мотивації:

- а) 1–10 балів – низька мотивація до успіху;
- б) 11–16 балів – середній рівень мотивації;
- в) 17–20 балів – помірно високий рівень мотивації;
- г) 21 бал і більше – дуже високий рівень мотивації до успіху.

Обробка результатів методики САН.

Під час обробки результатів крайній негативний полюс пари слів, що описують психоемоційний стан, оцінюється в 1 бал, а крайній позитивний полюс – у 7 балів. Важливо враховувати, що полюси шкал змінюються залежно від пари слів, однак позитивний полюс завжди відповідає більшому балу, а негативний – нижчому.

Накопичені бали розподіляються відповідно до ключа на три категорії:

- а) самопочуття – сума балів за шкалами № 1, 2, 7, 8, 13, 14, 19, 20, 25, 26;
- б) активність – сума балів за шкалами № 3, 4, 9, 10, 15, 16, 21, 22, 27, 28;
- в) настрої – сума балів за шкалами № 5, 6, 11, 12, 17, 18, 23, 24, 29, 30.

Для кожної категорії отриману суму ділять на 10, що дає середній показник. Середнє значення шкали становить 4 бали.

Показники вище 4 балів свідчать про сприятливий психоемоційний стан у відповідній категорії.

Показники нижче 4 балів говорять про несприятливий стан.

Нормою вважаються оцінки в межах 5–5,5 бала.

Під час аналізу важливе не лише абсолютне значення показників, а й співвідношення між ними. У людини, яка добре відпочила, рівні самопочуття, активності та настрою, як правило, приблизно однакові. У разі накопичення втоми спостерігається дисбаланс: зниження показників самопочуття та активності порівняно з настроєм.

Обробка результатів методики шкали М. Розенберга.

Оцініть наведені нижче твердження, зазначивши ступінь своєї згоди відповідною цифрою:

4 – повністю згоден; 3 – згоден; 2 – не згоден; 1 – абсолютно не згоден.

Питання для відповідей:

1. відчуваю, що є гідною людиною – не менш гідною, ніж інші;
2. часто схильний(-на) відчувати себе невдахою;
3. вважаю, що маю багато хороших якостей;
4. здатний(-на) робити деякі речі не гірше, ніж більшість людей;
5. мені здається, що мені особливо нічим пишатися;
6. добре ставлюся до себе;
7. загалом я задоволений(-на) собою;
8. мені хотілося б поважати себе більше;
9. іноді я чітко відчуваю свою неефективність;
10. іноді я думаю, що я у всьому невдалий(-а).

За кожен відповідь потрібно нарахувати бали відповідно до наведеного ключа:

Прямі запитання: № 1, 3, 4, 6 У цих пунктах бали відповідають обраній цифрі (4 = 4 бали, 3 = 3, 2 = 2, 1 = 1).

Зворотні запитання: № 2, 5, 7, 8, 9, 10 У цих пунктах бали нараховуються у зворотному порядку: відповідь 4 – 1 бал; відповідь 3 – 2 бали; відповідь 2 – 3 бали; відповідь 1 – 4 бали.

Підсумковий рівень самоповаги визначається як сума всіх отриманих балів за 10 твердженнями.

Дослідження проводилося впродовж травня 2025 року по червень 2025 року на базі Житомирського кооперативного фахового коледжу бізнесу і права. До вибірки увійшли здобувачі фахової передвищої освіти віком від 16 до 19 років, а саме 40 дівчат та 8 хлопців, разом 48 студентів різних спеціальностей (рис. 2.1).

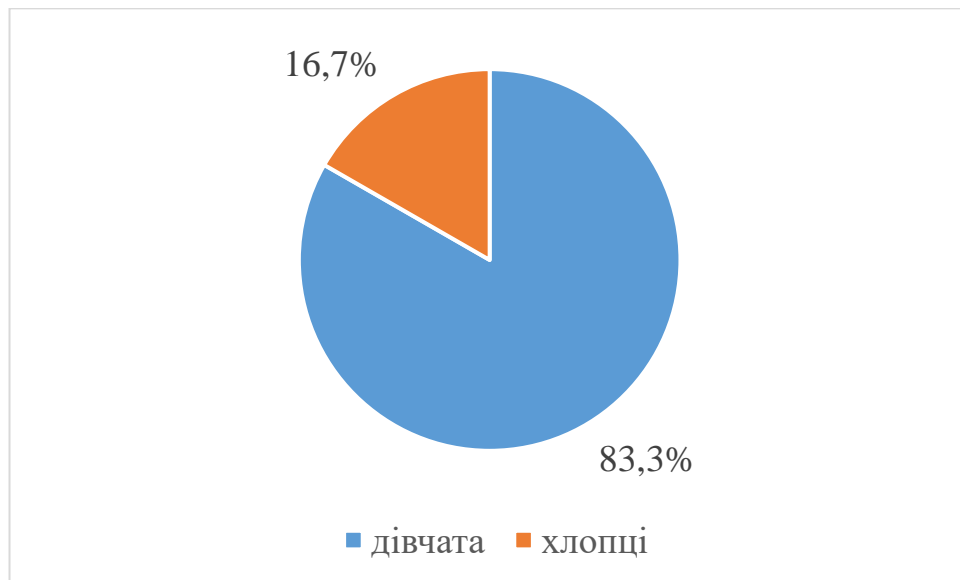

Рис. 2.1. Розподіл учасників між дівчатами та хлопцями

Всі здобувачі приймали участь в дослідженні на умовах добровільності, анонімності та інформованої згоди. Середній вік учасників 17,5 р.

Висновок до розділу 2

Для всебічної оцінки мотиваційної сфери студентів коледжу та їхнього психоемоційного стану було обрано комплекс взаємодоповнюючих методик, кожна з яких виконує специфічну функцію в дослідженні.

1. Методика Т. Ільїної для виявлення провідних мотивів навчальної діяльності. Вибір даної методики обґрунтований необхідністю диференціації мотивів навчання. Вона дає змогу визначити структуру мотиваційної сфери, точно ідентифікуючи, які саме мотиви є домінантними для здобувачів освіти: професійні прагнення (орієнтація на майбутню фахову діяльність), пізнавальний інтерес (внутрішня мотивація) чи соціальні чинники (зовнішня мотивація).

2. Методика Т. Елерса для діагностики рівня мотивації до досягнення успіху. Вищезгаданий інструмент є необхідним для оцінки конативного

компонента мотивації, а саме – прагнення до високих результатів. Чим вищий отриманий бал, тим сильніше виражена мотивація до успіху, що є критично важливим для прогнозування академічної наполегливості та ефективності в умовах підвищеної конкуренції.

3. Опитувальник САН (Самопочуття, Активність, Настрій). Використання цієї методики забезпечує експрес-оцінку актуального психоемоційного стану студентів на момент обстеження. Оскільки емоційне вигорання та хронічний стрес (особливо в умовах воєнного стану) безпосередньо впливають на зниження мотивації, дані САН дозволяють коректно інтерпретувати результати мотиваційних тестів і виявити вплив суб'єктивного дискомфорту.

4. Шкала М. Розенберга для визначення рівня самоповаги. Психологічний інструмент є важливим для оцінки Я-концепції особистості. Рівень самоповаги та загального відчуття власної цінності є фундаментальною передумовою для формування стійкої внутрішньої мотивації та успішного самоствердження у навчальній діяльності.

Таким чином, комбінація вказаних методик дозволяє здійснити комплексну діагностику, охоплюючи не лише структуру мотивів, але й емоційно-вольові та особистісні передумови їхньої реалізації.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ТА ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Аналіз та узагальнення емпіричних даних

Навчання студентів відбувається в стресових умовах в період воєнного стану більше трьох років, психологічний стан викладачів та здобувачів фахової передвищої освіти потребують особливої уваги для збереження ментального здоров'я.

В період переддипломної практики в травні-червні 2025 року було створено Google-форму для дистанційного проведення емпіричного дослідження [72]. Студенти Житомирського кооперативного фахового коледжу бізнесу і права надали відповіді 48 чоловік, серед них 40 дівчат та 8 хлопців. Вік респондентів 16-19 років. Із 16 років у здобувачів освіти з'являється низка прав, таких як право на підприємницьку діяльність тощо.

Діагностичними інструментами були вибрані чотири методики, а саме:

а) методика Т. Ільїної використовується для визначення головних мотивів навчання студентів.

б) методика Т. Елерса визначається для діагностики особистості, щодо мотивації до успіху – при збільшенні балів вище рівень мотивації до успіху;

в) опитувальник САН (Самопочуття, Активність, Настрій) призначений для швидкої оцінки психоемоційного стану людини на момент обстеження;

г) шкала М. Розенберга застосовується для визначення рівня самооцінки.

Після опрацювання вихідних даних експериментальне дослідження розпочалося зі збору описової статистики, що дозволяє сформулювати загальне уявлення про рівень досліджуваних показників у вибірці.

На цьому етапі були проведені базові статистичні розрахунки, результати наведені в таблиці 3.1, де представлено узагальнені статистичні

показники таких змінних, як мотивація до навчання, рівень успішності, самопочуття, активність, настрій та самооцінка.

Таблиця 3.1

Описова статистика результатів за використаними методиками

Назва	Середнє значення	Мода	Медіана	Дисперсія	Середньо-квадратичне відхилення
«Придбання знань»	7,95	9	8,4	8,831	2,971
«Оволодіння професією»	5,729	8	6	6,201	2,490
«Отримання диплома»	5,614	6	6	1,970	1,403
Мотивація до успіху	16,583	16	16	26,971	5,193
Самопочуття	37,770	40	38	88,946	9,431
Активність	39,270	30	40	84,063	9,168
Настрій	44,75	40	43,5	118,499	10,885
Самооцінка	21,375	23	22,5	21,771	4,62

За допомогою методики «Мотивація до навчання (Т. Ільїна)», були отримані наступні результати. Середній показник за шкалою «придбання знань» – 7,95 бали з максимально можливих 12,6 (що становить 63,1%). Відмітимо, що це свідчить про достатньо високий рівень внутрішньої мотивації до навчання серед студентів. Вони здебільшого виявляють інтерес до пізнання, навчаються з особистої ініціативи та усвідомлюють цінність здобуття знань як самодостатньої цілі. Такий рівень мотивації вказує на сформовану позитивну установку до навчального процесу та наявність інтелектуальної активності.

Середній бал за шкалою «оволодіння професією» становить 5,73 з 10 можливих (57,3%), що характеризує рівень професійної мотивації як середній. Це може свідчити про те, що студенти в цілому усвідомлюють значущість здобуття професійних знань і вмінь, однак мотив професійного самоствердження ще не є провідним у їхній навчальній діяльності. У частини опитаних, імовірно, ще не сформоване чітке бачення власної кар'єрної перспективи.

За шкалою «отримання диплома» середній бал склав 5,61 з 10 можливих (56,1%), що свідчить про наявність переважно зовнішньої мотивації у частини студентів. Для цієї групи характерним є прагнення здобути диплом як формальний атрибут передвищої освіти, а не як підтвердження глибоких знань чи фахової компетентності. Така орієнтація може зумовлюватися соціальними очікуваннями, необхідністю відповідати певним стандартам або прагматичним підходом до здобуття освіти.

На основі результатів методики діагностики особистості на мотивацію до успіху (Т. Елерс) [17, с. 272], можна зробити узагальнений висновок щодо рівня вираженості мотивації до досягнення в учасників дослідження. Вищезгадані показники відмічені на рис. 3.1.

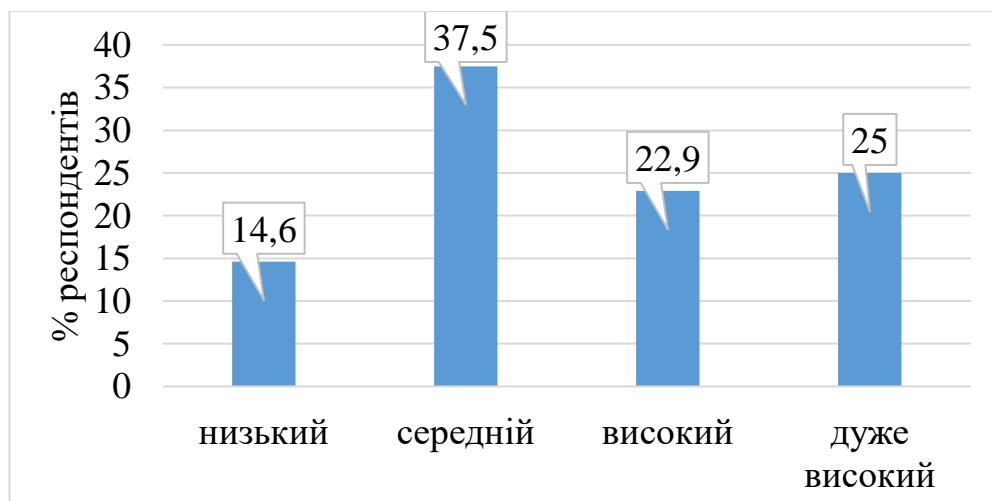

Рис. 3.1. Частотний розподіл рівня мотивації до успіху

Низький рівень мотивації до успіху продемонстрували 7 респондентів (14,6%). Це може свідчити про недостатню цілеспрямованість, низьку

самооцінку, відсутність віри у власні сили або домінування зовнішньої мотивації. Такі особи можуть потребувати додаткової психологічної підтримки для активізації внутрішніх ресурсів і розвитку мотиваційної сфери.

Середній рівень мотивації спостерігається у 18 респондентів (37,5%). Такий рівень вважається типовим для більшості людей: ці особистості здатні досягати цілей у сприятливих умовах, але не завжди проявляють високу ініціативу чи наполегливість без додаткової зовнішньої стимуляції.

Помірковано високий рівень мотивації мають 11 респондентів (22,9%). Це свідчить про наявність внутрішнього прагнення до самореалізації, орієнтацію на досягнення та відповідальне ставлення до поставлених цілей. Такі особи зазвичай демонструють стабільну продуктивність і готовність долати труднощі.

У 12 осіб (25%) виявлено занадто високий рівень мотивації до успіху, що свідчить про надмірну орієнтацію на досягнення, високі стандарти й цілеспрямованість. Такий рівень може супроводжуватися тривожністю, перфекціонізмом чи вигоранням, тож варто приділити увагу розвитку навичок саморегуляції.

Переважає більшість респондентів (89,6%) мають від середнього до занадто високого рівня мотивації до успіху. Відмітимо, що це є позитивним показником і свідчить про наявність внутрішніх ресурсів для досягнення особистісних і професійних цілей. Водночас наявність респондентів із низьким рівнем мотивації вказує на доцільність проведення психопрофілактичних заходів, спрямованих на розвиток самооцінки, віри у власні можливості та формування позитивної внутрішньої мотивації.

За результатами описової статистики встановлено, що середній рівень самопочуття серед респондентів становить 37,77 балів, активності – 39,27 балів, а настрою – 44,75 балів. Усі показники перебувають в межах середнього рівня. Найвищим є показник настрою, що свідчить про переважно позитивний емоційний стан учасників дослідження. Загалом психоемоційний

стан респондентів можна охарактеризувати як відносно стабільний, без виражених ознак емоційного дисбалансу чи перевтоми.

Балашов Є.М. відмічає: «саморегульоване навчання – це процес, який допомагає студентам керувати своїми думками, поведінкою і емоціями, щоб успішно орієнтуватися у своєму навчальному досвіді» [7, с. 11].

Щоб детальніше проілюструвати отримані значення, проведено розподіл респондентів за основними показниками психічного стану в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Відсотковий розподіл сприятливого та несприятливого психічного стану за критеріями самопочуття, активності та настрою

Назва	Самопочуття	Активність	Настрій
Стан психічного благополуччя	47,92%	70,83%	56,25%
Стан психоемоційного напруження	52,08%	29,17%	43,75%

З представлених показників видно, що у значної частини респондентів виявлено сприятливий психічний стан: задовільне самопочуття – 47,92%, висока активність – 70,83%, хороший настрій – 56,25%. Отримані результати частково підтвердилися в процесі спостереження та проведення індивідуальних бесід із респондентами. Несприятливий стан виявлено у респондентів зі значеннями нижче норми: незадовільне самопочуття – 52,08%, низька активність – 29,17%, поганий настрій – 43,75%. У поведінці цих респондентів простежуються такі особливості, як підвищена дратівливість, зниження загального енергетичного тону, емоційна нестійкість, схильність до втомлюваності, внутрішнє напруження. У поодиноких випадках виявляються ознаки пригніченості та емоційного вигорання.

На основі результатів, отриманих за методикою «Шкала самооцінки Розенберга», було побудовано наочну діаграму (рис. 3.2).

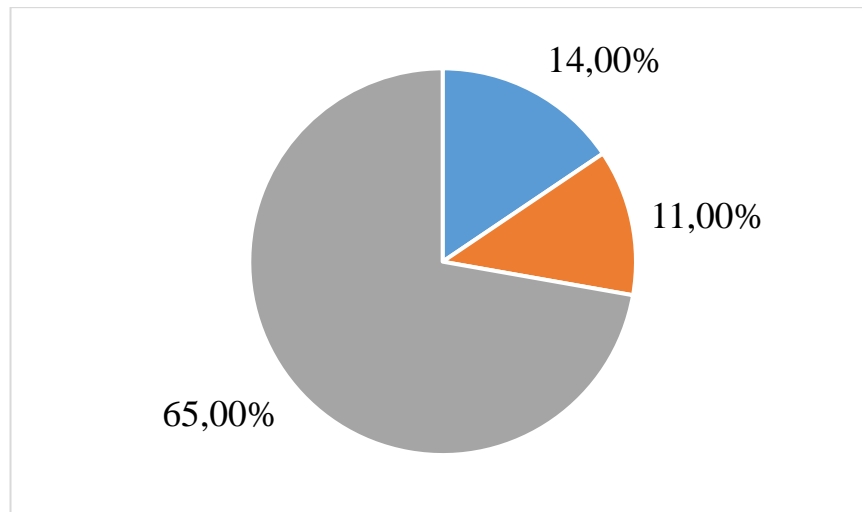

Рис. 3.2. Частотний розподіл рівня самооцінки – одиниця виміру %

Низький рівень самооцінки продемонстрували 7 респондентів, що становить 14,58% від загальної кількості опитаних. Відмітимо, що це свідчить про те, що деякі респонденти мають низьку самооцінку, брак впевненості в собі, схильність до самокритики та порівнянь з іншими. Вищезгадані особи частіше можуть проявляти ознаки тривожності, сором'язливості та соціальної незручності. Середній рівень самооцінки виявлено у 31 респондента (64,58 %). До цієї категорії належать особи, які загалом мають збалансоване ставлення до себе, реалістично оцінюють свої якості, успіхи та невдачі. Така самооцінка вважається відносно стабільною та адаптивною, але може змінюватися залежно від зовнішніх обставин, міжособистісних стосунків або успішності.

Високий рівень самооцінки продемонстрували 10 опитуваних (20,83%). Фіксуємо, що це може свідчити про впевненість у собі, позитивне ставлення до себе, високу мотивацію до досягнень та стійкість до стресу. Варто відмітити, що вищезгадані респонденти зазвичай демонструють активність у соціальній взаємодії, ініціативність та здатність брати на себе відповідальність. Водночас важливо відрізнити здорову самооцінку від

надмірно високої, яка може межувати з самовпевненістю або ігноруванням зовнішньої критики [25, с. 179].

Результати дослідження свідчать про те, що більшість респондентів мають адаптивний рівень самооцінки, що є позитивним показником їхнього емоційного та соціального функціонування. Водночас, наявність респондентів з низькою самооцінкою свідчить про необхідність індивідуальної психологічної підтримки або впровадження превентивних програм, спрямованих на розвиток впевненості в собі та самостійності.

У процесі кореляційного аналізу було встановлено особливості взаємозв'язків мотивації до успіху, мотивації до навчання, самопочуття, активності, настрою та самооцінки (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Кореляційний зв'язок між мотивацією до навчання, мотивації до успіху, самопочуття, активність, настрої та самооцінкою

Назва	Шкала «придбаня знань»	Шкала «оволодіння професією»	Шкала «отримання диплома»	Самопочуття	Активність	Настрої	Самооцінка
Мотивація до успіху	-0,165	0,025	-0,161	0,048	0,388*	-0,099	0,061

*Примітка: $p < 0,05$

Аналіз показників таблиці дає змогу зробити висновок, що статистично значущим виявився зв'язок між мотивацією до успіху та рівнем активності $r = 0,388$, ($p < 0,05$). Зазначимо про те, що особи з вираженим прагненням досягати мети характеризуються вищим рівнем життєвої енергії, рішучості та

готовності до дії, що цілком узгоджується з теоретичним змістом відповідного конструкта.

Інші виявлені кореляційні зв'язки є слабкими та статистично незначущими, проте підлягають психологічній інтерпретації. Зокрема, негативні кореляції між мотивацією до успіху та орієнтацією на «придбання знань» $r = -0,165$, ($p > 0,05$) і «отримання диплома» $r = -0,161$, ($p > 0,05$) можуть свідчити про те, що у студентів фахової передвищої освіти мотивація до досягнень не завжди пов'язана з традиційними академічними цілями. Ймовірно, у цій групі респондентів мотивація до успіху орієнтована переважно на практичні результати – працевлаштування, професійну самореалізацію, конкуренцію на ринку праці, а не на процес формального навчання.

Окремої уваги потребують також інші незначущі кореляції. Відсутність зв'язку між мотивацією до успіху та шкалою «оволодіння професією» $r = 0,025$ ($p > 0,05$) може вказувати на те, що прагнення досягати результатів не обов'язково супроводжується інтересом до професійного становлення чи поглибленого освоєння спеціальності. Аналогічно, відсутність значущих зв'язків із самопочуттям $r = 0,048$ ($p > 0,05$) і настроєм $r = -0,099$ ($p > 0,05$) свідчить про те, що психофізичний стан не визначає рівень мотивації до успіху. Відмітимо, що студенти можуть прагнути досягнень незалежно від того, як вони себе почувають чи який мають емоційний фон. Кореляція між мотивацією до успіху та самооцінкою також виявилася незначущою $r = 0,061$ ($p > 0,05$), що може свідчити про відносну автономність прагнення до результату від загального рівня самоприйняття та впевненості в собі.

Єдиний статистично значущий зв'язок простежується між мотивацією до успіху та активністю $r = 0,388$, ($p < 0,05$), що може свідчити про наявність у респондентів внутрішньої потреби до цілеспрямованої дії. Водночас слабка кореляція з емоційним станом і самооцінкою, а також обмежений зв'язок з академічною мотивацією дозволяють припустити, що мотивація до успіху в

цьому контексті має переважно прикладну, практично зорієнтовану, а можливо, й кар'єрну спрямованість.

Для більш якісного та ґрунтовного аналізу було проведено кореляційний аналіз [37, с. 55]. Даний аналіз визначений між показниками мотивації до навчання, самопочуття, активності, настрою та самооцінки. Усі отримані дані наведено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

**Кореляційних зв'язків між показниками мотивації до навчання,
самопочуття, активність, настрої та самооцінки**

Назва	Самопочуття	Активність	Настрої	Самооцінка
Шкала «придбання знань»	-0,007	-0,064	0,030	0,079
Шкала «оволодіння професією»	0,061	-0,276	0,115	0,096
Шкала «отримання диплома»	-0,345*	-0,141	-0,230	0,150

*Примітка: $p < 0,05$

Найбільш виразним є негативний зв'язок між шкалою «отримання диплому» та самопочуттям $r = -0,345$, ($p < 0,05$). Відмітимо, що це може свідчити про те, що орієнтованість на формальний результат (диплом) частіше властива тим здобувачам, які відчувають фізичне або психоемоційне виснаження. Інакше кажучи, при зниженому самопочутті переважає установка на досягнення мінімального результату з найменшими витратами, без внутрішньої залученості до процесу навчання.

Також виявлено тенденцію до негативного, хоча й статистично не значущого зв'язку між мотивацією оволодіння професією та рівнем активності $r = -0,276$, що може вказувати на знижену енергетичну насагу в осіб із сильним фокусом на професійні цілі. Ймовірно даний привід є наслідком

перенавантаження або перенапруги, а саме пов'язаної з очікуваннями професійної реалізації.

Також спостерігається тенденція до негативного зв'язку між шкалою «отримання диплому» та настроєм $r = -0,230$ ($p > 0,05$). Якщо студенти з пригніченим або нестабільним емоційним фоном частіше орієнтуються на мінімальний зовнішній результат, тоді як внутрішня навчальна мотивація у них знижується. Тенденція проявляється між показником активності та орієнтацією на формальне завершення навчання $r = -0,141$ ($p > 0,05$), що підтверджує взаємозв'язок між емоційно-фізичним виснаженням і прагненням «просто отримати диплом».

Слабкі, але логічні позитивні тенденції простежуються між шкалою «придбання знань» та самооцінкою $r = 0,079$ ($p > 0,05$), а також між оволодінням професією та настроєм $r = 0,115$ ($p > 0,05$). Підкреслимо, що більш упевнені та емоційно-стабільні студенти частіше проявляють інтерес до змістовного навчання та професійного розвитку, хоча ці зв'язки поки не набувають статистичної сили.

Результати свідчать про відносну автономність внутрішньої мотивації до навчання від емоційного стану та самооцінки, за винятком окремих вразливих категорій студентів, для яких погіршення самопочуття може сприяти переважанню зовнішньо-результативних мотивів навчання.

З метою глибшого розуміння внутрішньої структури навчальної мотивації було здійснено кореляційний аналіз зв'язків між окремими шкалами методики Т. Ільїної (табл. 3.5).

Вищезгадане дозволяє оцінити, наскільки пізнавальні, професійні та формальні мотиви навчання узгоджуються між собою, або навпаки функціонують окремо.

Таблиця 3.5

**Кореляційний аналіз взаємозв'язків між шкалами мотивації до
навчання**

Назва	Шкала «придбання знань»	Шкала «оволодіння професією»	Шкала «отримання диплома»
Шкала «придбання знань»	1	0,459*	-0,097
Шкала «оволодіння професією»	0,459*	1	0,048
Шкала «отримання диплома»	-0,097	0,048	1

*Примітка: $p < 0,05$

Аналіз кореляцій між видами навчальної мотивації показав, що найбільш виразним є позитивний зв'язок між шкалами «придбання знань» та «оволодіння професією» $r = 0,459$ ($p < 0,05$). Підкреслимо, що це свідчить про те, що студенти, мотивовані на отримання глибоких знань, водночас орієнтуються на професійне становлення.

Інші зв'язки статистично незначущі, але мають психологічний зміст. Слабкий негативний зв'язок між орієнтацією на «придбання знань» та «отримання диплома» $r = -0,097$ ($p > 0,05$) вказує, що внутрішня навчальна мотивація зазвичай не поєднується з формальною орієнтацією на диплом. Також відсутність зв'язку між «оволодінням професією» та «отриманням диплома» $r = 0,048$ ($p > 0,05$) свідчить, що професійна спрямованість не пов'язана з прагненням лише завершити навчання.

Загалом внутрішні мотиви («знання» та «професія») формують узгоджену систему, тоді як орієнтація на диплом виступає окремим, зовнішньо-результативним мотивом.

Проведено статистичний аналіз із використанням U-критерію Манна-Уїтні [45, с. 37], який дозволив виявити відмінності між дівчатами та хлопцями за рядом мотиваційних, емоційних та особистісних характеристик.

Статистично значущою виявилася лише одна відмінність – за шкалою «придбання знань» ($U = 42,0$ та $p = 0,006$), де дівчата продемонстрували вищі показники порівняно з хлопцями. Відмітимо, що серед досліджуваної вибірки дівчата мають більш виражену навчальну мотивацію до засвоєння знань. Результати наведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6.

Показники мотивації до навчання, мотивації до успіху, самопочуття, активність, настрої й рівнем самооцінки хлопців та дівчат та показники значущості відмінностей за U – критерій Манна – Уїтні

Назва	Середні дівчата	Середні хлопці	U - критерій	p
Шкала «придбання знань»	6,91	11,03	42,0	0,006
Шкала «оволодіння професією»	5,28	7,13	121,5	0,47
Шкала «отримання диплома»	5,61	5,38	109,5	0,32
Мотивація до успіху	16,73	15,25	142,5	0,84
Самопочуття	38,03	39,13	112,5	0,36
Активність	45,15	46,5	78,0	0,087
Настрої	39,15	40,0	124,0	0,52
Самооцінка	21,13	21,75	92,5	0,38

Аналіз мотиваційних змінних студентів виявив низку суперечливих тенденцій та гендерних відмінностей. Дослідження показують, що значна кількість студентів керується прагматичними мотивами навчання, такими як соціальний престиж професії та авторитет навчального закладу, тоді як інша частина здобувачів освіти обирає заклад через інтерес до окремого предмета заради підвищення інтелектуального рівня, не плануючи працювати за фахом. Порівняльний аналіз за U-критерієм Манна-Уїтні виявив статистично значущу різницю лише за шкалою «придбання знань» ($p = 0,006$), де середній бал у хлопців (11,03) значно перевищує показник дівчат (6,91). При цьому за шкалами «оволодіння професією» ($p = 0,47$), «отримання диплома» ($p = 0,32$) та «мотивація до успіху» ($p = 0,84$) суттєвих відмінностей не зафіксовано, як і за показником «самопочуття» ($p = 0,36$). Враховуючи згадані дані, одним із ефективних шляхів мотивації студентів коледжів до здобуття вищої освіти є організація профорієнтаційних заходів, спрямованих на популяризацію та підвищення престижу спеціальностей.

За всіма іншими шкалами, такими як мотивація до здобуття професії, отримання диплома, досягнення успіху, компоненти емоційного стану (самопочуття, активність, настрій) та рівень самооцінки – статистично значущих відмінностей між групами не виявлено ($p > 0,05$).

Підсумовуючи можна стверджувати, що в зазначених сферах хлопці та дівчата демонструють подібні показники. Таким чином, результати дослідження вказують на наявність гендерної специфіки лише в окремому аспекті навчальної мотивації, тоді як інші досліджувані характеристики не демонструють суттєвих відмінностей залежно від статі.

3.2. Психолого-педагогічні рекомендації для покращення навчальної мотивації здобувачів фахової передвищої освіти

Аналіз отриманих результатів у ході дослідження засвідчив, що частина студентів має низькі показники емоційного благополуччя, занижену самооцінку, недостатній рівень активності та фрагментарно сформовану мотиваційну спрямованість. Вищезгадані дані вказують на потребу в психологічній та викладацькій підтримці з метою покращення умов для навчання та саморозвитку, підвищення самооцінки студентів коледжу.

Розроблені рекомендації спрямовані на комплексний розвиток ключових психологічних характеристик. Вищезгадані пропозиції зможуть покращити ефективність навчальної діяльності здобувачів фахової передвищої освіти, їх особистісну та професійну готовність до подальшого освітнього й соціального становлення. Основними векторами психолого-педагогічного впливу виступають: стресостійкість, самооцінка та навчальна мотивація, які у своїй сукупності визначають рівень адаптованості, саморегуляції та продуктивності студентів.

Завдяки тренінговим інтерактивним заняттям відбудеться покращення навчального процесу в груповій роботі. Погоджуємось з Д.О. Закатновим, що вплив комунікаційних процесів у групі має значно більшу силу та результативність, ніж вплив, що чиниться окремою особою [27, с. 123].

Запропонуємо декілька тренінгових вправ, як приклад можна їх застосувати на початку семестру для навчання зі студентами.

Вправа 1: «Комплімент по колу».

Мета: зниження напруження в групі, покращення емоційного фону, розвиток доброзичливості й відкритості у міжособистісних взаємодіях.

Тривалість: 10 – 15 хвилин.

Хід виконання: усі учасники сідають у коло. Ведучий (викладач або психолог) надає слухачам заняття інструкцію.

Ведучий: «Сьогодні ми трохи попрацюємо з добрими словами. Ваше завдання звернутись до людини, яка сидить праворуч від вас, і сказати їй щось позитивне. Наприклад, комплімент, подяка, приємна характеристика чи навіть згадка про добрий вчинок цієї людини. Головне, щоб це було щиро».

Першим говорить ведучий, далі учасники продовжують по колу. Якщо хтось не знає, що сказати можна дозволити паузу на роздуми або підтримати:

Ведучий може сказати: «Подумай, за що цю людину можна було б похвалити чи просто подякувати».

По завершенні – коротке обговорення:

- а) які емоції викликала вправа;
- б) чи було легко говорити/отримувати компліменти;
- в) що нового вдалося дізнатися про себе або інших.

Результат: зміцнення міжособистісних зв'язків у групі, підвищення самооцінки, створення позитивного настрою.

Ще одним важливим напрямом є розвиток самооцінки й самоприйняття. У цьому контексті доцільно використовувати вправи, які стимулюють усвідомлення студентами власних досягнень і внутрішніх ресурсів.

Вправа 2: «Мої три перемоги».

Мета: розвиток позитивного «Я – образу», підвищення самооцінки, активізація внутрішніх ресурсів.

Тривалість: 15 – 20 хвилин.

Хід виконання: учасники отримують аркуші з інструкцією: «Пригадайте три ситуації у своєму житті, в яких ви досягли успіху. Зауважимо, що це можуть бути як великі, так і маленькі перемоги: складання важливого іспиту, допомога іншому, подолання страху, завершення складного завдання, вміння відстояти свою думку тощо. Напишіть коротко, у чому полягала перемога, що ви тоді відчували, і що саме допомогло вам її досягти». Після запису студенти (за бажанням) можуть поділитися прикладом з однією перемогою в парі або в групі.

Ведучий узагальнює, звертаючи увагу на те, що:

- а) кожен має індивідуальні досягнення;
- б) внутрішні ресурси вже є в кожного з нас;
- в) важливо бачити в собі силу навіть у буденних речах.

Результат: підвищення усвідомленості щодо власних досягнень, формування позитивної оцінки себе, активізація мотивації до подальших дій.

Вправа 3: «Точка стабільності».

Мета: релаксація, стабілізація емоційного стану, зниження рівня тривоги та напруження.

Тривалість: 7 – 10 хвилин.

Хід виконання: учасники зручно сідають, заплющують очі. Ведучий говорить спокійним голосом: «Зробіть кілька повільних вдихів і видихів. Відчуйте, як розслабляється ваше тіло. А тепер уявіть місце, де ви відчуваєте захищено, спокійно, затишно. Наприклад, це може бути реальне місце, кімната, ліс, море або уявне. Придивіться до нього: які кольори, звуки, запахи ви там відчуваєте? Що робить це місце особливим для вас?» Через 2 – 3 хвилини ведучий продовжує: «Запам'ятайте це місце. Воно може стати вашою "точкою стабільності", куди ви завжди можете повертатися подумки у складні моменти. Зробіть глибокий вдих і повертайтеся у цей простір, коли будете до цього готові».

Після вправи учасникам можна запропонувати поділитися:

- а) що це було за місце;
- б) які емоції виникли;
- в) чи вдалося розслабитися.

Результат: зниження психоемоційного напруження, відновлення внутрішнього ресурсу, формування навички самозаспокоєння.

Додаткові практичні рекомендації:

- 1) запровадити міні-лекцію, щодо мотивації та її впливу на навчальну успішність;
- 2) провести заняття, щодо розвитку вміння конструктивного вираження почуттів, активного слухання, використання «Я-повідомлень».

3) надати запит, щодо дозволу та можливості втілити авторські методики для занять, або запросити особисто відомих фасилітаторів, коучів України для сучасного інтерактивного навчання. Наприклад, Григорій Хмельницький – коуч, фасилітатор, автор книг про лідерство та консалтинг проводить цікаві тренінгові заняття на різну тематику, одна з них «Парадокси мотивації» [65, с.172].

В кінці занять бажано, щоб студенти повідомили, які знання беруть із собою. Завдяки даним практикам буде відзначено актуальність та засвоєння здобутих навичок.

Важливо приділити увагу емоційному інтелекту для самоідентифікації власних емоцій, знизити напругу та рівень втоми. Таким чином, відбудеться формування особистісного мотиву в навчальному процесі.

Запрошуючи відомих успішних випускників, які стали експертами і зможуть провести гостьові лекції та тренінги адміністрація коледжу зможе показати взаємозв'язок між отриманими знаннями та пізніше отриманим досвідом у своїй спеціальності. Шлях до знань фахового спеціаліста – дієвий приклад зацікавити навчатись краще та залучити студентів до обрання ментора для здобуття практичного досвіду.

Відмітимо вагоме значення ресурсного стану особистості.

Важливо зберігати життєвий баланс, завдяки створенню та підтримки гармонійних секторів життя між витраченими та поповненими ресурсами.

Впровадження вищезгаданих стратегій сприяє не лише зниженню емоційного виснаження та тривожності, але й активізує внутрішні ресурси студентів, підвищує їхню впевненість у собі, підтримує навчальну залученість та формує готовність до професійної самореалізації.

Усі вищезазначені рекомендації можуть реалізовуватись в межах спільної роботи педагогів, психологів та адміністрації закладу освіти. Комплексна підтримка студентів з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей дозволить не лише знизити прояви емоційного виснаження чи дратівливості, а й створити умови для всебічного розвитку особистості –

стійкої, вмотивованої та здатної до самореалізації у навчальній і професійній діяльності.

Таким чином, психологічні особливості мотиваційної сфери потребують комплексного підходу в навчальному процесі для здобувачів фахової передвищої освіти.

Висновки до розділу 3

На основі результатів емпіричного дослідження психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти, можна зробити наступні висновки.

1. Результати дослідження свідчать про загалом позитивну мотиваційну та психоемоційну динаміку серед студентів коледжу. Високий показник за шкалою «придбання знань» (63,1%) засвідчує переважання внутрішньої пізнавальної мотивації. Водночас середній рівень мотивації до оволодіння професією (57,3%) і отримання диплома (56,1%) вказує на часткову орієнтацію на зовнішні цілі та потребу в посиленні професійного самовизначення.

2. Більшість респондентів (89,6%) мають середній або високий рівень мотивації до успіху, що демонструє наявність внутрішніх ресурсів до досягнення цілей. Проте 14,6% потребують додаткової психологічної підтримки. Стан психоемоційного благополуччя в цілому стабільний: понад половина студентів демонструє добрий настрій та активність, але водночас у значної частини спостерігаються ознаки емоційного виснаження, зниженого самопочуття та енергійності.

3. Самооцінка у більшості студентів (64,58%) є збалансованою. Проте 14,58% мають занижену самооцінку, що пов'язано з невпевненістю, тривожністю та потребою у підтримці.

4. Статистично значущим виявився зв'язок між мотивацією до успіху та активністю $r = 0,388$ ($p < 0,05$), що свідчить про те, що цілеспрямованість

супроводжується енергетичним ресурсом. Позитивна кореляція між пізнавальною та професійною мотивацією $r = 0,459$ ($p < 0,05$) демонструє їх взаємозв'язок. Водночас негативні тенденції, зокрема між орієнтацією на диплом і самопочуттям $r = -0,345$, або між професійною мотивацією та активністю $r = -0,276$, можуть свідчити про психоемоційне виснаження студентів з високими зовнішніми очікуваннями.

5. Гендерна відмінність виявлена лише за шкалою «придбання знань»: дівчата мають вищу пізнавальну мотивацію ($p = 0,006$), тоді як за іншими показниками суттєвих розбіжностей не зафіксовано.

6. Узагальнюючи, можна зробити висновок, що мотивація до досягнення успіху серед студентів коледжу має переважно практичну спрямованість, частково є незалежною від емоційного стану та самооцінки, проте вимагає додаткової уваги до вразливих категорій молоді – осіб із зниженим ресурсом або недостатньою навчальною залученістю. У зв'язку з цим доцільним є впровадження програм розвитку емоційної стійкості, формування адекватної самооцінки та посилення внутрішньої навчальної мотивації здобувачів освіти раннього юнацького віку. Такі програми сприятимуть підвищенню впевненості у собі, посиленню мотивації до саморозвитку та зміцненню психологічної готовності студентів до подолання навчальних і життєвих викликів.

ВИСНОВКИ

У роботі подано теоретичне узагальнення та емпіричне дослідження наукової проблеми вивчення особливостей мотиваційної сфері здобувачів фахової передвищої освіти. Зазначимо основні підсумки.

1. Узагальнення теоретичних засад підтверджує, що мотивація та мотиваційна сфера є центральними, багатоконпонентними конструктами психології. У контексті освітньої діяльності та професійного становлення ці механізми набувають визначальної ролі, безпосередньо впливаючи на ефективність навчання, якість засвоєння компетентностей і траєкторію кар'єрного розвитку.

2. Для всебічної оцінки мотиваційної сфери студентів коледжу та їхнього психоемоційного стану було обрано комплекс взаємодоповнюючих методик, кожна з яких виконує специфічну функцію в дослідженні. Комбінація вищезгаданих методик дозволяє здійснити комплексну діагностику, охоплюючи не лише структуру мотивів, але й емоційно-вольові та особистісні передумови їхньої реалізації. Дослідження проводилося впродовж травня 2025 року по червень 2025 року на базі Житомирського кооперативного фахового коледжу бізнесу і права. До вибірки ввійшли здобувачі фахової передвищої освіти віком від 16 до 19 років (17% хлопці, 83% дівчата).

3. Для дослідження мотиваційної сфери та психоемоційного стану здобувачів фахової передвищої освіти було застосовано комплексний діагностичний інструментарій, що включає чотири взаємодоповнюючі методики. Використано Методику Т. Ільїної для виявлення провідних навчальних мотивів, Методику Т. Елерса для оцінки рівня мотивації до досягнення успіху, Опитувальник САН (Самопочуття, Активність, Настрій) для експрес-оцінки актуального функціонального стану, а також Шкалу М. Розенберга для визначення рівня самоповаги. Сукупність цих методик дозволить виявити структуру навчальної мотивації (пізнавальна, професійна,

соціальна), її силу (прагнення до успіху), а також дослідити взаємозв'язок мотиваційних показників із психоемоційним благополуччям та особистісною ціннісною орієнтацією студентів, що є необхідною основою для розробки ефективних психолого-педагогічних рекомендацій.

4. Дослідження зв'язку між мотивацією до навчання, мотивації до успіху, самопочуття, активність, настрої та самооінкою виявило, що статистично значущим виявився зв'язок між мотивацією до успіху та рівнем активності. Інші виявлені кореляційні зв'язки є слабкими та статистично незначущими. Відмітимо, що у студентів фахової передвищої освіти мотивація до досягнень не завжди пов'язана з традиційними академічними цілями. Ймовірно, у цій групі респондентів мотивація до успіху орієнтована переважно на практичні результати – працевлаштування, професійну самореалізацію, конкуренцію на ринку праці, а не на процес формального навчання. Отже гіпотеза, що мотивація до досягнень у студентів фахової передвищої освіти пов'язана з традиційними академічними цілями не підтвердилась.

5. Дослідження зв'язку між показниками мотивації до навчання та показниками САН (самопочуття, активність, настрої та самооінки) виявив негативний зв'язок між шкалою «отримання диплому» та самопочуттям, тенденцію до негативного, хоча й статистично не значущого зв'язку між мотивацією оволодіння професією та рівнем активності. Статистично значущим виявився зв'язок між мотивацією до успіху та рівнем активності.

6. У значної частини респондентів виявлено сприятливий психічний стан. Дослідження кореляційних зв'язків дозволило дійти висновку, що найбільш виразним є негативний зв'язок між шкалою «отримання диплому» та самопочуттям. При зниженому самопочутті у здобувачів фахової передвищої освіти переважає установка на досягнення мінімального результату з найменшими витратами, без внутрішньої залученості до процесу навчання. Особи з вираженим прагненням досягати мети характеризуються вищим рівнем життєвої енергії, рішучості та готовності до дії, що цілком

узгоджується з теоретичним змістом відповідного конструкта. Отже гіпотеза дослідження, що існує пряма залежність між рівнем навчальної мотивації студентів та їхнім актуальним психоемоційним станом, який визначається показниками самопочуття, активності, настрою та загальної самооцінки, підтверджено.

7. Розроблено психолого-педагогічні рекомендації для покращення навчальної мотивації здобувачів фахової передвищої освіти. Впровадження згаданих рекомендацій сприятиме не лише підвищенню рівня внутрішньої та зовнішньої мотивації студентів, а й формуванню у них стійкої потреби у саморозвитку та професійному зростанні. Результати дослідження можуть бути використані психологічними службами та викладацьким складом коледжів для цілеспрямованої корекції мотиваційної сфери та створення оптимальних умов для освітньої діяльності.

Перспективи подальших теоретичних та емпіричних досліджень вбачаємо у вивченні впливу професійної спрямованості навчання на формування внутрішньої мотивації студентів коледжів (здобувачів фахової передвищої освіти), а також у систематизації психолого-педагогічних умов для підтримки їхньої когнітивної та самодетермінованої активності в контексті викликів воєнного та післявоєнного періодів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1 Grunschel, C., Schwinger, M., Steinmayr, R., & Fries, S. Effects of using motivational regulation strategies on students' academic procrastination, academic performance, and well-being. *Learning and Individual Differences*, 2016. № 49. p. 162-170. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2016.06.008>

2. Fong, C. J., Altan, S., Gonzales, C., Kirmizi, M., Adelugba, S. F., & Kim, Y.-e. (2024). Stay motivated and carry on: A meta-analytic investigation of motivational regulation strategies and academic achievement, motivation, and self-regulation correlates. *Journal of Educational Psychology*, 116(6), p. 997–1018. DOI: <https://doi.org/10.1037/edu0000886>

3. Heckhausen, J., & Heckhausen, H. (Eds.). Motivation and action: Introduction and overview. In J. Heckhausen & H. Heckhausen (Eds.), Cambridge University Press. *Motivation and action*, 2008. pp. 1-9. DOI https://assets.cambridge.org/97805218/52593/excerpt/9780521852593_excerpt.pdf

4. Miele, D.B., Scholer, A.A. The role of metamotivational monitoring in motivation regulation. *Educational Psychologist*, 2018. № 53(1), p. 1–21. DOI: <https://doi.org/10.1080/00461520.2017.1371601>

5. Артюхіна Н., Пуленко О. Вплив значущих осіб на розвиток і формування емоційно-поведінкових особливостей підлітків. *Вісник Львівського університету. Серія: психологічні науки*, 2018. Вип. 3. С. 10-18.

6. Алексеева С.В., Гриценко І.А., Закатнов Д.О., Кузьмінська Л.Д., Орлов В.Ф. Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: навч. посіб. / за ред. Д.О. Закатнова. Житомир: Полісся, 2019. 200 с. UPL: <https://lib.iitta.gov.ua/717525>

7. Балашов Є.М. Теоретичні підходи до вивчення факторів мотивації саморегульованого навчання студентів. Теорія і практика сучасної психології.

2019. № 1(2). С. 10-16. URL: http://tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2019/part_2/4.pdf

8. Барканов А.Б. Мотивація студентів аграрних коледжів до професійно орієнтованого навчання фізики. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна*, 2015. №. 21. С. 169-171.

9. Білецька Т. В., Купчишина В. Ч. Теоретичні аспекти аналізу мотиваційної сфери особистості у вітчизняній та зарубіжній психології. *Габітус: загальна психологія, історія психології*, 2022. Вип. 39, С. 59-63.

10. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості: навч. посіб. Харків: Фоліо, 2006. 237 с.

11. Братко М.В., Козир М.В. Педагогічна інноватика: навч.-метод. посіб. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. 272 с.

12. Бондар Л.В., Литвинчук Н.Б. Мотивація навчальної діяльності студентів як провідний чинник підготовки майбутніх фахівців. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»: науковий журнал. Острог*, 2020. № 11. С.67-71.

13. Березовська Л. Вплив соціальних мереж на психологічне благополуччя особистості. *Вісник. Національного університету оборони України*, 2020. № 55(2). С. 28-36.

14. Бухун А. Громадянська позиція студентської молоді у контексті євроінтеграційних освітніх змін. *Українська професійна освіта*, 2018. № 3. С. 21–27.

15. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник/ за ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.

16. Винар В.І. *Peculiarities of the motivational sphere of college students*. Збірник наукових матеріалів СХХ Міжнародної інтернет-конференції «Пріоритетні вектори розвитку науки під час воєнного стану» 6 березня 2023 р., м. Львів. pp. 16-21.

URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/46417/1/V_Vynar_OMSSK_FKU.pdf

17. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посібник. К.: Академвидав, 2009. 464 с.
18. Гречановська О.В., Мегем О.М., Потапюк Л.М. Вплив соціальних мереж на психологічний стан та самооцінку української молоді. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*, 2023. Вип. (4). С. 60-66. URL: <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2023.4/11>
19. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / [авт. кол. В.В. Байдик, Ю. С. Бондарук, Ю.П. Гопкало, Т.Б. Гніда, І.О. Корнієнко, Н.В. Лунченко, Ю.А. Луценко, Р.А. Мороз, І. І. Ткачук] ; заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с.
20. Діда Г. Професійний саморозвиток особистості студента медичного коледжу: мотиваційно-цінісний компонент. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2023. Том11. Вип. 5. С. 13-17. DOI: 10.31110/2616-650X-vol11i5-002
21. Діяльнісні засади підготовки майбутніх компетентних фахівців в умовах сучасних викликів: монографія за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 366 с.
22. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Основи педагогіки освіти: словник термінів / за ред. Т. О. Дмитрука, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54-55
23. Євдокимова Н.О. Психологічний супровід професійного становлення фахівців у закладах передвищої освіти. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*, 2023. № 2. С. 65-71.
24. Занюк С.С. Психологія мотивації: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2002. 304 с.
25. Загальна психологія: підручник / Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Київ: Каравела, 2019. 464 с.

[82%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%20Summer%20Debates.pdf#page=279](#)

32. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: монографія. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. Агенство», 2012. 200 с.

33. Коновальчук І.І. Теорія і технологія реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 464 с.

34. Кравчук Л. Мотивація здобувачів освіти у сучасному освітньому просторі – високий рівень роботи мультидисциплінарної команди у професійній діяльності. *Перспективи та інновації науки*, 2025. № 7(53). С. 531–538.

35. Квятковська А.О., Андросович К.А., Ковальова О.В. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 1(49). С. 177-181.

36. Кісіль З.Р., Швець Д.В. Мотивація діяльності людини: Навчальний посібник у схемах, таблицях, коментарях / З.Р. Кісіль, Д.В. Швець. Одеса: Видавництво ОДУВС, 2023. – 154 с.

37. Кірюшина К. Формування позитивної мотивації у процесі навчання англійської мови студентів коледжу. Проблеми реформування педагогічної науки та освіти. Матеріали науково-практичної конференції (м. Ужгород, 15-16 лютого 2019 р.). С. 55-58. [Електронне видання] Режим доступу: URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/10590/1/%D0%A3%D0%B6%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4.pdf#page=55>

38. Ключко В.І. Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2012. 188 с.

39. Клибанівська Т.М. Психолого-педагогічні аспекти пізнавальної активності студентів. *Збірник наукових праць*, 2018. С.48-51 URL: <https://repository.vsau.org/getfile.php/17287.pdf>

40. Круцевич Т., Марченко О. Самооцінка особливостей та адекватності фізичного розвитку молодих чоловіків міста та села. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 2021. № 2(54). С. 69-78.

41. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 128 с.

42. Лавринюк О., Кириченко В. Мотивація до навчальної діяльності: аналіз сучасних теорій. *Журнал соціальної та політичної психології*, 2023. № 1. С. 34–39.

43. Левченко Т.І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності: монографія. Вінниця: Нова книга, 2011. 344 с.

44. Маланюк Н. The role of motivation in the training of future railway transport specialists. *Adaptive Management: Theory and Practice. Series Pedagogics*, 2020. Вип. 9(17). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-9\(17\)-13](https://doi.org/10.33296/2707-0255-9(17)-13)

45. Мітіна С.В. Методи математичної статистики у психологічних дослідженнях: навчально-методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт для здобувачів закладів вищої освіти спеціальності «Психологія». Київ: Вид-во ТНУ, 2024. 63 с.

46. Морозова М. Е. Розвиток навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. *Наукові інновації та передові технології. Серія: Державне управління, Право, Економіка, Психологія, Педагогіка*, 2022. № 10(12). С. 395-406.

47. Молчанова А.О., Воляник І.В., Кондратьєва В.П. Організаційна поведінка. Івано-Франківськ, «Лілея – НВ», 2015. 176 с.

48. Нежданова Н. В. Емпіричний аналіз динаміки мотивації майбутніх фахівців як важливої складової структури їх професійних якостей. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Серія: Психологія*, 2015. Т.20. Вип. 3 (37). Ч. 1 С. 71– 81.

49. Ничкало Н.Г. Професійна педагогіка і психопедагогіка праці у діалектичному взаємозв'язку. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 2013. № 1. С. 20–32.

50. Ольховецький С. Мотивація учбової діяльності та її формування. *Психологічний журнал Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*, 2020. №5. С.42-50.

51. Онуфрієва Л.А. Самооцінка як складова Я-концепції майбутніх фахівців. *Проблеми сучасної психології*, 2013. Вип. 22. С. 396-412.

52. Організація соціально-психологічного супроводу дітей, сімей, які постраждали внаслідок військових конфліктів / Герило Г. М., Гніда Т. Б., Корнієнко І. О., Луценко Ю. А.; заг. ред. Ю. А. Луценка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 128 с.

53. Основи соціальної психології: підручник для закладів вищої освіти / П.П. Горностай, М.М. Слюсаревський, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко, Н.В. Хазратова та ін.; за ред. М.М. Слюсаревського. Київ: Талком, 2018. 580 с.

54. Панок В.Г. Психологічна служба: підручник. 2-ге вид. Київ: Ніка-Центр, 2021. 518 с.

55. Радкевич В.О., Лузан, П.Г., Пащенко Т.М. Фахова передвища освіта: аналітичний огляд ефективності. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2022. Вип. 4(2), С.1–12.

URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4209>

56. Радкевич В.О., Єршова Л.М., Ничкало Н.Г. Сучасна фахова передвища і вища освіта – ключова умова конкурентоспроможності України. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія, 2021. с. 82-86. URL: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>

57. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2005. 360 с.

58. Семеніхіна О. В., Шамоля В. Г. Віртуальні лабораторії як інструмент навчальної та наукової діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Вид-во Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. № 1. С. 341–346.

59. Сердюк Л.З. Чинники внутрішньої мотивації учіння студентів ВНЗ. *Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія*, 2014. Вип. 679. С. 148-156

60. Система розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу: монографія / О.А. Тітова, П.Г. Лузан, Т.М. Пащенко, І.А. Мося, А.В. Остапенко, О.Ю. Ямковий. – За наук. ред. О.А. Тітової. Київ: ІПО НАПН України, 2023. 272 с.

61. Степанов О.М. Основи психології і педагогіки: посібник. К.: Академвидав, 2003. 504 с.

62. Столярчук О.А. Кореляційний аналіз вступної, навчальної та професійно-орієнтованої мотивації студентів. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*, 2015. Випуск 51. С. 221-228.

63. Тітова О.А. Концепція розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів. *Інноваційна професійна освіта*, 2024. 1(14). С. 367–371.

64. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. В. Лозова, Г. Троцько. 2-е вид., випр. і доп. Харків: Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди: ОВС, 2002. 400 с.

65. Хмельницький Г. Лабіринтами консалтингу: секрети майстерності від досвідченого фахівця. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2025. 194 с.

66. Цогла О.О. Актуальність формування мотиваційної компетентності педагога. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки*, 2020. Вип. 11(40). С. 245–262.

67. Чаусова Т.В. Особливості формування мотиваційної сфери підлітків. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. Випуск 6 (35), 2018. С. 121-134.

68. Шапорда Г.С. Психологічний вплив мотиваційних чинників на адаптацію до навчального процесу студентів коледжів. *Актуальні проблеми психології* т. 12. Психологія творчості. Вип. 22. С. 325-335.

69. Шахова Н.Є. Теоретичні аспекти дослідження ціннісних орієнтацій особистості. *Вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*, 2013. №3-4. С. 102- 109.

70. Шевчук Т., Кравчук Г. Мотивація – ключовий аспект успішної професійної підготовки управлінців. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 2025. Вип. 28(2). С. 145–151.

71. Шевченко Л. Розвиток пізнавальної активності студентів як засіб підготовки до інноваційної діяльності. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія Педагогіка і психологія. Збірник наукових праць*, 2010. Вип.31. С.105-110. URL: <https://repository.vsau.org/getfile.php/17287.pdf>

72. Безручук С., Армеєва Є. Емпіричне дослідження психологічних особливостей мотиваційної сфери здобувачів фахової передвищої освіти *Травмоване дитинство: психологічні проблеми особистісного та соціального становлення дітей та молоді в умовах війни та поствоєнного періоду: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 листопада 2025 року, м. Рівне)*. Упоряд. Р.В. Павелків, Н.В. Корчакова. Рівне: РДГУ, 2025. 178 с. С. 12-14.